

حوزه علمیه حضرت فاطمه الزهرا (س) شهرستان کبودرآهنگ

عنوان مقاله:

تأثیر فضای مجازی در سبک زندگی اسلامی

گردآورنده:

زیبا مرادی

پاییز ۹۶

چکیده:

در جامعه امروزی، حقیقت این است که اگر زندگی، شیوه، روش و سبک زندگی آدم هایی که زندگی می کنند، بر مبنای یک سری مباحث و مبانی متقن استوار باشد، طبعاً قوام جامعه و مباحث مربوط به امور اجتماعی نیز مستحکم خواهد شد. از این رو یکی از مسائل مهمی که امروزه نظر بسیاری از سیاست گذاران را به خود جلب کرده، موضوع سبک زندگی و عوامل موثر بر آن است.

طی سال های گذشته، مقام معظم رهبری نیز بر این مورد تاکید فراوان داشته اند که این عوامل مشخص شود و در اختیار سازمان ها قرارگیرد. یکی از این عوامل، تاثیر فضای مجازی است.

در واقع، از جمله مباحثی که همیشه جزو دغدغه های اصلی جامعه در این زمینه بوده، تاثیر فضای سایبری و مجازی بر زندگی ایرانی - اسلامی است.

با وجود آنکه در حوزه فضای مجازی، مطالعات خاصی صورت نگرفته، اما همیشه شاهد تاثیر گذاری آن بر شیوه زندگی افراد بوده ایم. رسانه های اجتماعی به دلیل فضای تعاملی و محاوره ای بودنش، بسیار اثر گذارند. تاثیر مخرب شبکه های مجازی بر شاخص های مختلف زندگی، همچون: پوشش، همسریابی، روابط دوستانه، و فعالیت های سیاسی، به وضوح مشاهده می شود؛ اما هنوز این مشکلات و معضلات ریشه یابی نشده است. بر همین روند، در حال حاضر، فضای مجازی به تهدید مبدل شده است؛ در صورتی که می تواند یک فرصت به شمار بیاید؛ به شرط این که با سیاست از قبل تعیین شده با آن برخورد کنیم. در این مقاله، سعی شده است با تبیین و تعریف مفاهیم فضای مجازی و سبک زندگی اسلامی، نقش فضای مجازی را در گسترش سبک زندگی اسلامی مورد بررسی قرار دهیم.

کلیدواژه: اینترنت، جامعه، زندگی اسلامی، سبک زندگی، فضای مجازی

مقدمه

مطالعه و پژوهش در موضوع «سبک زندگی» در واقع به عنوان یک حوزه مطالعاتی «بین رشته ای» تلقی می شود ورود دانش های گوناگون از جمله ارتباطات، رسانه و دین شناسی به این حوزه نیز شاهی بر مدعای فوق است.

«سبک زندگی» به عنوان دانشی نوپدید و فراگیر، ظرفیت مسئله سازی در حوزه های گوناگون عمل و زندگی از یک طرف، و علم و نظر از طرف دیگر را دارد. امروزه با گسترش کارکرد های فناوری اطلاعات و ارتباطات در زندگی روزمره، شاهد شکل گیری نسل جدیدی از ابزار های اینترنتی هستیم که امکانات بیشتری را برای روابط متقابل، مذاکره، گفت گو و به طور کلی روابط دو سویه، فراهم آورده است.

اکنون در فضای مجازی و شبکه های گسترده اجتماعی حاصل از نسل جدید اینترنت، شاهد پدیده نوینی به نام «زندگی دوم» هستیم که با توجه به امکانات گسترده و جذابیت های بی شمار به سرعت به فضای مجازی محبوب نسل جوان تبدیل شده است که «فلیپ روزدال» بنیان گذار زندگی دوم می گوید: زندگی دوم، یک بازی رایانه ای نیست؛ بلکه جایی است که مردم آنگونه که می پسندند، زندگی می کنند، سرگرمی دارند و حتی به شکلی که دوست دارند، درآمد کسب می کنند.

در واقع، زندگی دوم، بهترین محل برای کسانی است که از محیط اطرافشان خسته شده اند یا در شرایط بر آب و هوایی یا کاری زندگی می نمایند. اگرچه هیچ یک از مولفه های این زندگی واقعیت ندارند، ولی به طور چشم گیری در زندگی فرد اثر می گذارند. در فضای مجازی، سبک زندگی خاصی که هیچ گاه رنگ و بوی واقعیت و تجسم مادی را به خود نخواهد گرفت، شکل می گیرد و در این فضا که مرز هم نمی شناسد، همه به نوعی یک متعادل به حساب می آیند و هیچ کس به جهت آنکه از کشوری خاص است مورد بازخواست قرار نمی گیرد؛ بلکه بیشتر به جهت آنچه هست، مورد ارتباط قرار

می گیرد. پس ما باید در این میدان جنگ بسیار هوشیار باشیم، راه های مقابله با آن را یاد بگیریم تا بتوانیم زندگی خود را طبق زندگی اسلامی هدایت کنیم. که در این مقاله به بررسی آسیب ها، تهدیده ها و فضای مجازی پرداخته شده است.

سبک زندگی در لغت و اصطلاح

سبک در لغت: به معنای طرز، شیوه، روش، و در اصطلاح: سبک زندگی در واقع، شیوه و طرز زندگی است که هر کس در یک جامعه برای خود برگزیده و بر اساس آن، رفتار و کردار خود را شکل می دهد. ترکیب سبک زندگی در کتاب های لغت، به معنای روش خاصی از زندگی و فعالیت یک شخص با گروه آمده است. در این راستا، به مواردی چون: عادت ها، نگرش ها، سلیقه ها، معیار های اخلاقی و سطح اقتصادی توجه می شود که با هم شیوه زندگی فرد یا گروه انسانی را شکل می دهد.

مفهوم فضای مجازی

مفهوم فضای مجازی از دیدگاه جلالی، به این شرح است که او آسیب های فناوری اطلاعات را در سه بعد می داند؛ وی اولین بعد را آسیب اخلاقی بیان می کند. حدود ۱/۵ درصد از مجموع اطلاعات موجود در پایگاه های اینترنتی، غیر اخلاقی است و بیش از ۹۰ درصد از آن ها تجاری است. در همین راستا، یکی از چالش های اساسی گسترش فناوری ارتباطات در جهان، به ویژه کشور های در حال توسعه، آسیب های فرهنگی و اجتماعی است.

قرار گرفتن در معرض فرهنگ های گوناگون، آزادی های زیاد در دوره زمانی نسبتاً کوتاه و امکان دسترسی به اطلاعات غیر اخلاقی گوناگون از طریق اینترنت، از جمله نمونه های این خطر ها هستند.

راهکارهای افزایش کیفیت و کمیت گفتگو در میان اعضای خانواده

- حفظ استقلال و تمایز اعضای خانواده از هم، با مدیریت انعطاف پذیران تمایزها و در عین حال اجتناب از پیامدهای نامطلوب آن، مانند انزوا و تنهایی کامل
- مدیریت نیازها و توجه به نیازهای عاطفی و احساسی اعضای خانواده در هنگام گفتگوها، که والدین در این زمینه باید مطالعه لازم را داشته و با نیازهای روانی یکدیگر و نیز فرزندان آشنا باشند و با گفت و گو و حرف زدن به دنیای آنها نزدیک شوند.
- مدیریت زمان استفاده از وسایل ارتباطی الکترونیکی از طریق آموزش فرهنگ صحیح استفاده از امکانات جدید به فرزندان و ایجاد تفاهم در زمان استفاده از این ابزارها در خانواده و اختصاص دادن زمانی برای گفتگوهای دوره‌می درباره مسائل مختلف در ساعات مشخصی از روز.
- استفاده از فرصت حضور در فضاهای تفریحی در خارج از خانه برای برقراری گفتگوهای صمیمانه و چهره به چهره با یکدیگر
- استفاده از فضای مجازی برای تعامل با شبکه خویشاوندان و تشکیل و تشکیل گروه های خانوادگی ایمن و تشویق فرزندان برای حضور در این گروه ها به عنوان مقدمه ای برای گسترش ارتباطات صمیمانه با سایر بستگان در فضای واقعی
- استفاده از فرصت بازی و تفریحات سالم در خانواده برای تعامل بیشتر و گفتگوهای صمیمانه در خلال بازی
- برای برقراری یک گفتگوی بادوام شرط تحت آموزش شنیدن و گوش دادن مشفقانه و توجه به صحبت های طرف مقابل است.
- استفاده از شیوه داستان گویی و بکارگیری لطایف و ضرب المثل ها برای انتقال پیام در گفتگوهای دوستانه

- کرامت بخشی و حرمت دادن به اعضای خانواده و پرهیز از سخنان ملامت گر و تحکم آمیز و آمرانه که طرف مقابل را به واکنش های منفی و ترک گفتگو می کشاند.
- استفاده از فرصت گفتگوی صمیمانه در زمان غذاخوردن و دورهمی سرسفره
- توجه و اهمیت دادن به احساسات طرف مقابل، ایجاد شوق و امید به برقراری ارتباط در اعضای خانواده
- فرزندان و سایر اعضای خانواده را طرف مشورت قرار دادن و از آنها در موضوعات مهم نظر و راهکار خواستن

برخی از راهکارهای دیگر برای افزایش کمیت و کیفیت گفتگو در خانواده

۱. گوش دادن مشفقانه به صحبت های طرف مقابل
۲. آگاهی از نیازها و علایق
۳. مدیریت نیازها و توجه به نیازهای عاطفی و احساسی اعضا خانواده
۴. استفاده از فضای مجازی در قالب گروه های خانوادگی برای گسترش ارتباطات صمیمی میان اعضا خانواده
۵. فرهنگ سازی استفاده بهینه از شبکه های مجازی
۶. مدیریت زمان اسفاده از وسایل الکترونیکی و اختصاص زمان برای گفتگوهای دورهمی
۷. پرهیز از سخنان ملامت گر تحقیرآمیز و آمرانه
۸. مشورت و نظرخواهی از فرزندان و سایر اعضا خانواده
۹. استفاده از فرصت حضور در فضاهای تفریحی خارج از خانه

نتیجه گیری:

امروزه، دنیا با سرعت بسیار زیاد در حال تحول است و این تحول، در حوزه رسانه های دیجیتال بیشتر احساس می شود و به میزان که این تحولات رشد می کنند، تغییراتی را هم در عرصه محتوا و فرهنگ شاهد خواهیم بود. تغییراتی که در عرصه فناوری دیجیتال اتفاق افتاد، بسیار همه گیر بودند، چرا که روش های سنتی، آب و رنگ خود را از دست داده، به استفاده از شبکه های مجازی و محتوای آن علاقه مند شده ایم. امروز با گذشت چند سال، بیش از گروه های سنی ما نیز درگیر فناوری و فضای شده اند. یک میلیارد کاربر اینترنتی و سایت های اینترنتی داریم و از بازی های رایانه ای تا خدماتی که در حوزه فناوری است، همه درگیر این فضا می باشند. این فضا به همان اندازه که از آن بهره می بریم، زیان هایی هم دارد که باید مراقب آن باشیم و در همه حوزه های فناوری از زیان های آن جلوگیری کنیم. در حوزه شبکه های اجتماعی، بازی های رایانه ای، حوزه آموزش و امثال آن، باید از خطرات احتمالی جلوگیری کرد باید با ضوابط قانونی و چارچوب های فرهنگی اسلامی، از مبانی اسلامی خودمان محافظت کنیم. امروزه ۲۰ میلیون نفر در ایران، تنها از یک شبکه مجازی استفاده می کنند و آموزش هایی را در این شبکه می بینند همین امر باعث شده که بسیاری از مطبوعات و رسانه ها آموزش ها و اخبار را از طریق این شبکه به مردم ارائه کنند.

فضای مجازی، ابزار گسترش فرهنگ است. از این رو، می توانیم از آن برای توسعه فرهنگ ایرانی - اسلامی خودمان استفاده کنیم. پس، باید حداکثر استفاده را در جهت آموزش، ارائه خدمات و استفاده های علمی - آموزش داشته باشیم، با این حال، این نکته را نیز باید در نظر داشت که در کنار مزایای فضای مجازی، خطرات مخرب حیران ناپذیری نیز در این فضاها و شبکه ها در کمین خانواده ها و کودکان و نوجوانان است که می توانند خانواده ها را از سبک زندگی اسلامی و الگو گیری از زندگی ائمه اطهار(ع)

جدا سازد و به سوی زندگی و فرهنگ غربی، تجمل گرایی و دنیا طلبی بنابرین، بایسته است که مسئولان و خانواده ها هنگام استفاده از این فضا، با آگاهی کامل وارد این مجموعه، هدایت کنند.

بی مرز شدند و ضمن شدند و ضمن شراخت دیگر فرهنگ ها و مسلل، سبک زندگی اسلامی خود را حفظ نمایند و حتی الامکان آن را نیز به دنیا عرضه کنند و دیگر ملت ها را با سبک زندگی اسلامی و نیز هدف دار بودن زندگی و ارزشمندی خلقت انسان آشنا نمایند.

منابع:

۱. کتاب. نشریه معرفت، نویسنده، موسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی (ره)، ج ۲۰۱، ص ۲.
۲. سایت فراخیر، مدیریت پژوهش خبری معاونت خبر صدا و سیما، کد خبر ۱۱۸۷۸۸۱، تاریخ انتشار ۵ تیر ۱۳۵۹، پژوهش اجتماعی فرهنگی، پژوهشگر، فریفته هدایتی
۳. سایت ره آورد نور، نویسنده محمد طاهر مطهری کلور، آرش هاشمزاده علی آباد، محم درضا عطایی، عباس نجفی، پنجشنبه ۳۰ شهریور ۱۳۹۵
۴. همان